

Johannes (Jan) Baptista GILLIS, analyticus, hoogleraar, rector en wetenschapshistoricus.

*Geboren te Aarlen op 8 augustus 1893. Overleden te Oostende op 25 augustus 1978
Zoon van Louis Henri, legerarts en van Pauline de Keghel. Huwde te Schaarbeek op 12 mei
1920 met Paula van de Velde. Uit dit huwelijk werd op 5 mei 1923 een zoon, Paul geboren,
die op 13 juni 1962 overleed*

Jan Gillis kreeg een chemische opleiding aan de Rijks Universiteit te Gent onder de leiding van F.Swarts (1866-1940), de pionier van de chemie der organische fluorverbindingen. Tijdens de eerste Wereldoorlog werd Gillis gewond en geëvacueerd naar Nederland. Hij startte zijn onderzoek in het laboratorium van A.Smits (1870-1948) van de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam. In 1918 behaalde hij de titel van doctor in de chemie voor de speciaal aangestelde Belgische Centrale Examenjury te Le Havre in Frankrijk. Vanaf 1918 kreeg Gillis een aanstelling in het laboratorium van F. Swarts. Ondertussen behaalde hij een tweede doctoraat in de plantkunde.

Gillis werd in 1923 bij de start van de vervlaamsing van de Gentse Universiteit benoemd als eerste professor voor de analytische scheikunde. Hij werd belast met dit onderwijs in de Faculteit Wetenschappen, de Faculteit der Toegepaste wetenschappen en in de Faculteit Geneeskunde in de opleiding van apothekers. Vanaf 1932 doceerde hij de methodeleer in de chemie voor het aggregaat Hoger Secondair Onderwijs.

Gillis legde zich toe op de synthese van nieuwe organische reagentia voor de gevoelige bepaling van verschillende ionen. Vanaf 1940 was Gillis aangesteld in het Internationaal Comité voor Nieuwe Analytische Reagentia van de IUPAC. Gillis leverde zéér waardevolle bijdragen voor de analyse met fysisch - instrumentele technieken, bvb. de elektrochemische methoden, slechts twee jaar na de ontdekking van de polarograaf door J.Heyrovsky (1890- 1967) werd dit toestel in zijn laboratorium geïntroduceerd. Verder deed hij met zijn medewerkers onderzoek uit naar de kwantitatieve bepalingen met de boog emissie spectrografie. In 1958 was Gillis betrokken bij de toepassingen van radioactieve tracers. Zijn talrijke publicaties (meer dan 180) tonen zijn onvermoeibare activiteiten in verschillende domeinen. In 1947 was hij medestichter van het gekende tijdschrift *Analytica Chimica Acta*.

Gillis was de bezielende stichter van de Gentse Analytische School, die tot vandaag voortleeft. Verschillende van zijn oud-studenten werden professor in de analytische chemie (J.Eeckhout, J.Hoste en A.Claeys) of de toegepaste analytische chemie (B.J.Cuvelier, J.Pijck en R.Ruysen).

Naast zijn onderwijs en onderzoek maakte Gillis zich zeer verdienstelijk door de uitoefening van verschillende administratieve taken in zijn Universiteit, als secretaris (1936-37) en decaan (1937-1938) van de Faculteit van de Wetenschappen. Van 1951- 1952 was hij secretaris van de Academieraad en van 1953-1957 oefende hij het rectorchap en het voorzitterschap van de Raad van Beheer uit op een bijzonder bekwame manier.

In 1939 deed Gillis een belangrijke bijdrage tot de chemische professionalisering in Vlaanderen door de medeoprichting van de Vlaams Chemische Vereniging (Vanaf 1989 Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging, KVCV). Hij was trouwens de eerste voorzitter (1939-1943).

Na zijn opruststelling in 1961 werd Gillis uiterst actief in het domein van de geschiedenis van de chemie en schreef gedetailleerde werken over George Sarton, Leo Baekeland en vooral over August Kekulé, waarrond ook een prachtige tentoonstelling werd opgezet. Dankzij de inzet van Gillis konden verschillende originele stukken uit laboratorium van Kekulé gered worden en zijn deze tentoongesteld in het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen te Gent.

Ref. Nat.Biogr.Woordenboek,1981, 9, pp.293-304. Hendrik Deelstra (01.03.2009)

Paul Balduck

paul.balduck@telenet.be

